

спеціалізуються на торгівлі; сфері послуг, традиційних промислах. До речі, ЕУМС діє і в Україні через свою філію – Українську спілку малих, середніх і приватизованих підприємств.

Отже, в індустріально розвинутих країнах малий бізнес посідає чільне місце в економіці, а також отримує належну підтримку з боку державних і недержавних інституцій. Це забезпечує його розквіт, що у свою чергу сприяє розвиткові економік цих країн у цілому. У світовій практиці вважається нормою державна підтримка малого бізнесу в інтересах нації. При цьому завдання держави не зводяться до того, аби на пільгових умовах надавати малим і середнім фірмам фінансові, технічні та інші ресурси і підтримувати приватну ініціативу будь-якою ціною. Держава покликана в першу чергу створити такий правовий і економічний клімат, який дав би змогу малому і середньому бізнесу не тільки втриматися на плаву, але й зростати, набирати силу.

Література

1. Муравьёв А.И., Игнатьев А.М., Крутик А.Б. Малый бизнес: экономика, организация, финансы. – СПб: Изд-во СПб ГУЭФ, 1999. – 618 с.
2. Гордість і задоволення, свобода і незалежність// Діло. – 1996, № 54. – С. 5.
3. Жук О. Малий бізнес у світі та в Україні/ Економіка України. – 1995, № 7. – С. 33-40.
4. Бедриниць М. Д. Податки в системі фінансової підтримки розвитку малого підприємництва/ Фінанси України. – 1998, № 9. – С. 122-126.
5. Кузьмін О.Є., Загородній А.Г., Громак Л.С. Малі форми підприємництва: навчальний посібник. – Львів: Центр Європи, 1996. – 96 с.
6. Реверчук С.К. Малий бізнес: методологія, теорія і практика. – К.: ІЗМН, 1996. – 192 с.
7. Бок зи Коу. Економіка Японії. Какаю она? – М.: ЗАО Изд-во "Экономика", 2002. – 350 с.
8. Малые и средние предприятия. Управление и организация/ Под ред. Пихлера Й.Х., Пляйтера Х.Й., Шмидта К.Х. Пер. с нем. И.С. Алексеевой и Г.И. Токаревой. – М.: МО, 2002. – 280 с.

УДК 630*+630*3+674] (477): 504.064

Доц. С.І. Лебедевич, канд. екон. наук;
аспір. У.П. Федунік – УкрДЛТУ

ЕТАПИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЛІСОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Наведено етапи впровадження екологічного аудиту на підприємствах лісопромислового комплексу України за діючими стандартами, наведено додатки до них за результатами проведеного дослідження для підприємств лісопромислового комплексу України.

Doc. S.I. Lebedevych; doctorate U.P. Fedunyk – USUFWT

The stages of introduction of ecological audit on enterprises of forest industrial complex of Ukraine

The stages of introduction of ecological audit on the enterprises of forest industrial complex of Ukraine on operating standards are presented. The supplements to them as a result of the conducted research for the enterprises of forest industrial complex of Ukraine are also are presented.

Реалізація державної стратегії сталого розвитку України вимагає посилення екологічної складової економіки і гармонізацію екологічних та економічних інтересів суспільства. В цих умовах застосування екологічного аудиту є передумовою прийняття обґрунтованих еколого-економічних рішень та необхідною умовою ефективного втілення екологічної політики.

16 липня 2004 р. Президент України Леонід Кучма підписав прийнятий Верховною Радою України 24 червня 2004 р. Закон України "Про екологічний аудит", впроваджений з 11 серпня 2004 р. Положення цього Закону розповсюджуються на всі суб'єкти господарювання незалежно від їх форм власності і видів діяльності. Закон визначає основні правові і організаційні принципи здійснення екологічного аудиту і спрямований на підвищення екологічної обґрунтованості і ефективності діяльності суб'єктів господарювання [1]. Його введення дає широкі можливості для запровадження системи екологічного аудиту в Україні. Основними причинами, з яких проводиться екоаудит, є [6]:

- страхування (витрати на ліквідацію наслідків забруднення довкілля);
- придбання;
- конкуренція на ринку (попит на екологічно чисті товари);
- законодавство (необхідність отримання дозволу працювати із забруднюючими матеріалами).

Екологічний аудит включає такі види:

- оцінка екологічного стану ділянки території;
- екоаудит виробничої діяльності;
- екологічна експрес-оцінка інвестиційних ризиків;
- екоаудит системи екоменеджменту підприємства.

Державні стандарти ДСТУ ISO 14010-14012 [2-4] та праці вітчизняних вчених [5-7] дають змогу зробити висновок, що, не дивлячись на велику різноманітність видів, основні етапи програм екологічного аудиту здебільшого випадків є однаковими, а саме:

- підготовка до аудиторської перевірки;
- безпосереднє проведення екологічного аудиту;
- підведення підсумків проведеної роботи.

Підготовка до аудиторської перевірки включає в себе:

- визначення кола питань та цілей залежно від того, в чому зацікавлений замовник;
- огляд засобів (документації екологічної спрямованості; звітів, доповідей, службових записок щодо екологічних питань, які є в розпорядженні керівництва, попередніх доповідей про екоаудит тощо);
- розроблення протоколу екологічного аудиту, який включає перелік вимог, підходів і процедур, яких мають дотримуватися аудитори;
- підготовку плану екоаудиту, який включає три розділи. В першому розділі визначається персональний склад групи з розподілом функцій між її членами. В другому розділі плану наводиться графік проведення екоаудиту. В третьому – план організаційно-технічних заходів по забезпеченню екоаудиту.

По суті перший етап не дає достатньої бази для безпосереднього проведення екологічного аудиту на підприємствах лісопромислового комплексу тому, що не включає розроблення екологічного паспорта підприємства. Метою даної статті є доопрацювання діючих методик впровадження екоаудиту до адекватного виду. Тому ми пропонуємо нульовим пунктом поставити розроблення екологічного паспорта підприємства лісопромислового комплексу України.

Безпосереднє проведення екологічного аудиту включає:

- збори відкриття аудиту, на які запрошують керівництво підприємства та екоаудиторів. Цілями зборів є: представлення членів екоаудиторської групи, аналіз сфери поширення, цілей і плану екологічного аудиту, викладення методів та методик аудиту, забезпечення контактів між екоаудиторами і керівництвом підприємства, підтвердження наявності ресурсів та засобів, яких потребує аудиторська група; надання інформації про заходи безпеки і дії в критичних ситуаціях.
- огляд виробничого процесу на підприємстві, метою якого є розуміння екоаудиторами суті екологічних проблем підприємства та з'ясування заходів, які мають бути здійснені для їхнього вирішення. Для цього вони повинні визначити всі зони потенційного екологічного ризику, оцінити ефективність організаційно-технічних заходів, застосованих для зменшення ризику, оцінити системи моніторингу на виробничому об'єкті;
- оцінку системи екоменеджменту, яку доцільно розглядати блоками¹:
 - блок питань щодо екологічної політики підприємства;
 - блок питань щодо відповідальності, визначеної для персоналу;
 - інформаційний блок;
 - питання професійної підготовки та екологічного виховання;
- огляд документів і записів (дозволів на природокористування, екологічного паспорта підприємства, паспорта відходів, журналів аналізів сировини, викидів, відходів, форми статистичної звітності 2-тп (повітря), 2-тп (водгосп), висновки та розпорядження екологічної інспекції, звіти про попередні екоаудити та ін.). Цей пункт тепер повністю погоджується з попередніми, зокрема щодо екологічного паспорта для підприємств лісопромислового комплексу України.

Третій етап проведення екологічного аудиту, а саме підведення підсумків проведеної роботи включає:

- перелік попередніх результатів;
- підсумкове засідання з керівництвом підприємства, головною метою якого є інформування керівництва про виявлені недоліки таким чином, щоб забезпечити їх чітке розуміння і отримати чітке підтвердження встановлених фактів, на основі яких формувалися дані екоаудиту;
- підготовку та подання звіту про екологічний аудит, який повинен бути належним чином обґрунтованим та підкріпленим необхідними документами і містити інформацію [1]²:
 - загальні відомості про об'єкт та замовника екологічного аудиту;
 - підстави для проведення екологічного аудиту, його мету, завдання, програму та обсяг виконаних робіт;
 - відомості про виконавців екологічного аудиту;
 - перелік основних законодавчих актів та інших нормативних документів, для перевірки на відповідність яким проводився екологічний аудит;
 - характеристику фактичного стану об'єкта екологічного аудиту, включаючи оцінку ефективності та достатності його природоохоронної діяльності, зокрема його діяльності по покращенню екологічного стану довкілля (для лісогосподарських підприємств), систем управління навколишнім середовищем, стану природоохоронного обладнання та споруд, зокрема, час установлення, амортизація, придатність; відомості про сплату екологічних зборів і платежів, включаючи стан та можливості їх сплати та заборгованість, збитки, заподіяні довкіл-

¹ По кожному з цих блоків питань екоаудитори мають дати відповідь, чи здатна діюча система екоменеджменту ліквідувати існуючі екологічні недоліки та зменшити екологічні ризики.

² Звіт про екоаудит має бути перевірений та засвідчений спеціально акредитованим перевіряючим, після чого він офіційно подається замовнику екоаудиту.

- лю, стан статистичної та іншої звітності з охорони навколишнього природного середовища на предмет відповідності її фактичним екологічним показникам;
- висновки екологічного аудиту щодо виявлених невідповідностей екологічних характеристик об'єкта екологічного аудиту вимогам законодавчих актів та інших нормативних документів;
- відомості щодо підприємств, установ, організацій та осіб, яким надається звіт;
- рекомендації щодо заходів, які необхідно вжити для усунення виявлених невідповідностей;
- звітування перед замовником аудиту, яким може бути як державна і місцева адміністрація, так і якась інша організація-замовник, зацікавлена в його проведенні. Звіт повинен бути надісланий замовникові провідним аудитором протягом погодженого періоду часу згідно з планом екоаудиту.

Структура загальної процедури розроблення і реалізації програми екологічного аудиту на підприємствах лісопромислового комплексу України показано на рис.

Рис. Структура розроблення і реалізації програми екологічного аудиту на підприємствах лісопромислового комплексу України

Таким чином, впровадження екологічного аудиту на підприємствах лісопромислового комплексу України має свої особливості і не є можливим без розроблення на підготовчій стадії екологічних паспортів підприємств.

Література

1. **Про екологічний аудит:** Закон України від 24 червня 2004 р. № 1862 – IV. – Урядовий кур'єр. – 2004, № 150.
2. **ДСТУ ISO-14010-97.** Настанови щодо здійснення екологічного аудиту. Загальні принципи. – К.: Держстандарт України, 1997.
3. **ДСТУ ISO-14011-97.** Настанови щодо здійснення екологічного аудиту. Процедури аудиту. Аудит систем управління навколишнім середовищем. – К.: Держстандарт України, 1997.
4. **ДСТУ ISO-14012-97.** Настанови щодо здійснення екологічного аудиту. Кваліфікаційні вимоги до аудиторів з екології. – К.: Держстандарт України, 1997.
5. **Екологічний аудит:** Посібник з екологічного менеджменту і екологічного аудиту/ Шевчук В.Я., Саталкін Ю.М., Навроцький В.М. та ін. – К.: Символ-Т, 1997. – 221 с.
6. **Екологічний менеджмент:** Навчальний посібник/ За ред. В.Ф. Семенова, О.Л. Михайлик. – К.: Центр навч. літ-ри, 2004. – 407 с.
7. **Садеков А.А.** Механизмы эколого-экономического управления предприятием: Монография. – Донецк, 2002. – 310 с.

УДК 330.342:167.1

Ст. викл. В.М. Легка¹ – Львівська державна фінансова академія

ПОНЯТТЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ (РЦП) ТА ЙОГО ЗАГАЛЬНОРИНКОВІ ФУНКЦІЇ

Аналізуються різні інтерпретації поняття РЦП. Акцентується увага на визначенні РЦП через його значення у функціонуванні національної економіки та взаємодії у складі фінансового ринку.

Senior teacher V.M. Legka – State financial academy of Lviv

The notion of market securities and it general marketing functions

It analyses different interpretations of notion market securities. Accent attention in the definition of market securities through it role in the function of the national economy and cooperation in the store of financial market.

У сучасних економіках цінні папери та РЦП є найважливішими складовими, які забезпечують ефективне функціонування всього ринкового механізму. Сьогодні у світі немає єдиного чіткого, всіма визнаного визначення цінних паперів. Існує велика кількість точок зору на те, що таке цінні папери, серед них: документи, які є титулом власності, або правом на отримання доходу; поняття, що включає акції, облігації та інші свідчення про заборгованість; документи, які є вимогами до реальних (фізичних) активів [1].

М.М. Агарков пріоритет при вираженні суті цінних паперів віддає вираженому в них праву. Щодо цілого ряду паперів (вексель, чек, акція і т. п.) пред'явлення паперу необхідно для здійснення вираженого в ньому праву. Такі папери називаються цінними паперами. Це поняття охоплює велику різноманітність паперів – акції, облігації, вексель, чек, документи кредитних закладів, банківські білети, коносамент, складське свідоцтво тощо. Всі ці різ-

¹ Начальник навчально-методичного відділу ЛДФА